

Supremacia e vendimeve të GJEDNJ-së dhe Shqipëria

Anton Luljguraj, MSc

Abstrakt

Mbarimi i Luftës së Dytë Botërore, solli ndryshime rrënjësore në sferën e së drejtës. Evropa e gjendur në mes shkatërrimit absolut të shkaktuar nga lufta, gjeneroi rendin e ri juridik ku gurëthemeli potencoi mbrojtjen e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut. Ky është dimension i ri i të drejtës ndërkombëtare. Fillimi i gjysmës së dytë të shekullit të XX, krijoi instrumentet e para juridiko – ndërkombëtare për mbrojtjen e këtyre të drejtave. Themelimi i organizatës panevropiane që quhet Këshilli i Evropës dhe organit të saj (Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut), që sot kanë nën juridiksionin e saj mbi 820 milion banorë, përbën organizatën më të sofistikuar ndërkombëtare për mbrojtjen e të drejtave të njeriut. Hartimi i KEDNJ – së përbën hapin e parë për të garantuar të drejtat bazike dhe liritë e njeriut. Për të qenë anëtar i Këshillit të Evropës, domosdoshmërisht çdo shtet duhet së pari të aderojë në KEDNJ. Këtë gjë e ka bërë edhe Shqipëria, e cila ka aderuar në KEDNJ në vitin 1995. Për këto dy dekada, Shqipëria është përballur me një numër të konsiderueshëm të vendimeve gjyqësore që kanë shkuar drejt rritjes së numri të çështjeve në GJEDNJ.

Fjalë kyç: Supremacia, Vendimet, GJEDNJ, Konventa, Këshilli i Evropës, Protokoll

Hyrje

Shumë studiues dhe specialistë të së drejtës ndërkombëtare, japin vlerësime të ndryshme për efikasitetin që ka kjo degë e së drejtës. Në rrafshin global, e drejta ndërkombëtare paraqet mangësitë e veta, kryesisht në ekzekutimin e akteve juridiko

- ndërkombëtare dhe forcën shtrënguese. Ajo nuk ka një aparat të centralizuar për t'i vënë aktet juridike në zbatim dhe të marrë masa juridiko – ndërkombëtare ndaj atyre që shkelin normat e së drejtës ndërkombëtare.

Por, në gjysmën shekullit XX, në Evropë filluan të ndryshojnë disa marrëdhënie midis shteteve që deri atëherë ishin armike të betuara ndaj njëra – tjetrës. Pas përfundimit të Luftës së II Botërore filloi një erë e re marrëdhëniesh ndërmjet tyre e që gradualisht do kthehej në atë që mund të quajmë edhe si epilog “epoka e re për të gjithë Evropën”.

Krijimi i organizatës panevropiane – Këshilli i Evropës, është hapi i parë i ndërmarrë pas Luftës së II Botërore në Evropë, për të vënë bazën e demokracisë të mbështetur në të drejtat dhe liritë themelore të njeriut. KE hartoi Konventën Evropiane të të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut¹ që i ndër evropianizoi të drejtat e njerut. Konventa krijoi një institucion brenda saj që u quajt “Gjykata Evropiane për të drejtat e njeriut” së cilës i’u zgjeruan kompetencat ndër vite. KEDNJ transformoi rrënjësisht legjislacionet e shteteve anëtare, duke u bërë e detyrueshme për të gjitha shtetet anëtare. Anëtarësimi në Këshillin e Evropës është kusht që së pari një shtet të aderojë në KEDNJ. Shqipëria u anëtarësua në KE më 13 korrik 1995. Kurse, më 29 korrik 1996, Shqipëria aderoi në Konventën Evropiane të të Drejtave të Njeriut.

Zhvillim

Pas anëtarësimit në KE, Shqipëria mori përsipër të drejtat dhe detyrimet kundrejt organizatës. Për t’u bërë ballë sfidave të “Evropës së Madhe”, u vendos në Samitin e Vjenës në vitin 1993, që të krijohej një Gjykatë e re evropiane e të drejtave të njeriut, me një nivel të vetëm, duke e zëvendësuar sistemin e vjetër me dy nivele.² Kjo gjykatë ka filluar punimet e saj më 1 nëntor 1998 duke zëvendësuar Komisionin³ e të Drejtave të Njeriut. Kjo situatë solli ndryshim rrënjësor në ecurinë e GJEDNJ-së. Vendimet e saj përbënin referencë për të gjitha gjykatata e shteteve anëtare të Këshillit të Evropës.

Gjykatat kombëtare të shteteve anëtare të KEDNJ –së, kur vendosin mbi një çështje për të drejtat e njeriut, i referohen gjithnjë e më tepër vendimeve të Strasburgut dhe zbatojnë standardet dhe parimet e vendosura nga ajo. Gjithashtu

¹ Konventa u miratua në Romë më 04. nëntor. 1950 dhe hyri në fuqi pas depozitimit të dhjetë instrumentave të ratifikimit më 03. shtator. 1953.

² Janis, M. & Kay, R. & Bradley, A. (2002). *E drejta evropiane e të drejtave të njeriut*. fq. 41 – 43.

³ Roli i Komisionit u parapa të jetë mbrojtës i funksionit gjyqësor. Pra, që në themelimin e tij, Komisioni kishte si një pozicion ndërmjetës në sistemin e të drejtës evropiane të të drejtave të njeriut. Në njërin anë ishte paraparë që Komisioni të mbronte Gjykatën nga një vërshim i ankesave individuale, një funksion që gjithashtu mbronte sovranitetin tradicional të shteteve anëtare. Komisioni qëndroi si ndërmjetës si midis individëve dhe qeverive, ashtu edhe në mes të individëve dhe Gjykatës së Strasburgut.

mund të përmenden shumë raste të modifikimit të legjislacionit të shteteve dhe të praktikave administrative përpara ratifikimit të Konventës nga ana e tyre, veçanërisht në rastin e atyre shteteve që i janë bashkuar së fundmi Këshillit të Evropës. Neni 19 i Konventës krijoi Gjykatën e Strazburgut si institucionin e vetëm të Këshillit të Evropës që ka të drejtën ligjore për të interpretuar dispozitat e Konventës. Gjykata u krijua si institucion permanent. Ajo ushtron një formë të mbikëqyrjes kuazi – kushtetuese të pushteteve shtetërore që janë palë në Konventë. Sepse çdo vendim i ndonjë shteti që është palë në Konventë, nëse haptazi shkel të drejtat themelore që garanton KEDNJ – ja, mund të ankimohet nga personat fizikë⁴, organizatat joqeveritare ose grupe individësh në Gjykatën Evropiane të të Drejtave të Njeriut. Përfshirë këtu, edhe kërkesat ndërshtetërore.⁵

Vendimet e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut, janë ato vendime të cilat me arsyetueshmërinë e tyre nga ana e gjyqtarëve, kanë arritur të krijojnë një jurisprudencë të pasur me anë të së cilës kanë ndryshuar rrjedhën e “të drejtës së Evropës”. Zakonisht vendimet e Gjykatës janë vendime të rasteve të përsëritura. Megjithatë, kur Gjykata, gjatë shqyrtimit të një çështjeje, vëren se ka shkelje sistematike ose strukturore të të drejtave elementare të njeriut sjell vendime që quhen *vendime pilot*.⁶

Në këtë mënyrë Gjykata tërheq vëmendjen për ekzistencën e një problemi strukturor ose sistematik në një shtet që është palë në Konventë.⁷

Si instrument juridiko – ndërkombëtar, me karakter rajonal, Konventa është implementuar mjaft mirë në kushtetutat e shteteve anëtare të KE – së dhe sistemin e brendshëm të tyre. Në rast të kundërt, shtetet që kanë nënshkruar Konventën dhe Protokollet e saj do të përballeshin me vendimet e Gjykatës të cilat arrijnë në shifra aq të mëdha sa që mund të trondisin edhe vetë buxhetin e shtetit. Këtu lind edhe “supremacia” e vendimeve të Gjykatës të cilën do ta shpjegojmë mbi bazën e disa fakteve që do i paraqesim më poshtë:

1. Shtetet që kanë ratifikuar dhe nënshkruar Konventën, pranojnë se kjo “natyrë ligjore” vepron mbi ta me forcë juridike. Pra, vendimet e GEDNJ – së janë të detyrueshme;⁸
2. KEDNJ – ja përdoret çdo ditë nga Ministria e Drejtësisë, nga gjykatat dhe organet e tjera shtetërore së shteteve palë;

⁴ Shih neni 34 i Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut.

⁵ Shih neni 33 i Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut.

⁶ Procedura e gjykimit Pilot, është zhvilluar si një teknikë e identifikimit të problemeve strukturore në themel të rasteve të përsëritura kundër shumë shteteve palë të Konventës dhe vendosjes së një detyrimi mbi këto shtete në mënyrë që t’i trajtojnë me kujdes këto probleme. Në një gjykim pilot, Gjykata nuk ka detyrim për të vendosur nëse ka ndodhur një shkelje në Konventën e të drejtave të njeriut, por gjithashtu ka detyrim që t’u japë qeverive të shteteve anëtare indikacione të qarta për llojin e masave përmirësuese dhe të nevojshme për zgjidhjen e këtij problemi.

⁷ Shih nenin 61 të Rregullores së Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut. (2014).

⁸ Dixon, M. (2009). E drejta...vep. e cit. fq: 38 – 41.

3. Shtetet me më shumë influencë në Këshillin e Evropës, nuk deklarojnë asnjëherë se qëndrojnë mbi këtë “natyrë ligjore” ose se kjo “natyrë ligjore” nuk është e detyrueshme për ta;
4. Çdo ditë e më tepër, KEDNJ po bëhet “natyra” më unike e të drejtave të njeriut në të gjithë globin. Mos respektimi i saj e dërgon shtetin në përballje me sanksionet që përcakton Gjykata e Strazburgut;
5. Gjykata Evropiane me interpretimin e Konventës ka shërbyer si mjet paqësor për zgjidhjen e konflikteve ndërmjet shteteve të cilat kanë ngritur çështjet në bazë të nenit 33 të Konventës Evropiane etj.

Përfundim

Si përfundim, do jap disa sugjerime se çfarë do duhej të bënte Republika e Shqipërisë, në mënyrë që t’u shmanget sa më shumë përballjeve me GJEDNJ – në dhe sanksioneve të makinerisë imponuese të Strazburgut⁹:

1. Sigurimin që të drejtat e njeriut respektohen dhe se ligji dhe praktika e Shqipërisë të jetë në përputhshmëri me Konventën;
2. Që vendimet e Gjykatës së Strazburgut të merren parasysh (jurisprudenca e saj) në çdo vendim të gjykatave brenda vendit ku mund të ndodhin ndonjë kompleksitet në interpretimin e ligjit të brendshëm;
3. Për të punuar më shumë në përkthimin jo vetëm të Konventës dhe Protokolleve të saj, por edhe të shmicës dërmuese të jurisprudencës së GJEDNJ – së, kryesisht vendimet e Dhomës Kryesore me 7 gjyqtarë dhe Dhomës së Madhe me 17 gjyqtarë, sepse në këtë të fundit unifikohet jurisprudenca dhe interpretohet nën dritën evolutive të fakteve dhe rrethanave bashkëkohore;
4. Të zhvillohen sa më shumë të jetë e mundur programe trajnimi profesionale, në veçanti, për personat që shërbejnë në pushtetin gjyqësor (gjyqtarët, prokurorët, avokatët, specialistët etj), në mënyrë që të parandalohen shkeljet e mëvonshme;
5. Të drejtat e njeriut dhe KEDNJ në veçanti, të futën në kurrikulat e programeve të shkollave të mesme në mënyrë që nxënësit të përgatiten dhe të njihen sa më mirë me “*Lex Superior Europea*”. Gjithashtu, fakultetet e shkencave shoqërore, do ishte mirë, që t’a kenë mundësi studimi KEDNJ – në;
6. Duhet që procesi i ekzekutimit të vendimeve të Gjykatës të bëhet sa më transparent. Pranë Ministrisë së Drejtësisë, Ministrisë së Integritimit

⁹ Mekanizmi për zbatimin e vendimeve të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut është i përqëndruar në Komitetin e Ministrave të Këshillit të Evropës.

Evropian, Ministrisë së Punëve të Jashtme, Parlamentit, Institucionit të Avokatit të Popullit, është mirë të ngrihen organe përkatëse të cilat merren me transparencën e vendimeve të GJEDNJ – së. Kjo do të lehtësonte punën e Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës dhe do të lartësonte shtetin në majat më të larta të demokracisë dhe mirëqeverisjes, për arsye të sundimit të ligjit brenda të gjitha insitucioneve shtetërore.

Bibliografia

- Bianku, L. (2007). *Jurisprudenca e Gjykatës së Strazburgut*. Tiranë: EDLORA.
- Daci, J. (2011). *Të drejtat e njeriut*. Tiranë: JULVIN II.
- Dixon, M. (2009). *E drejta ndërkombëtare*. Tiranë: AIIS.
- Gomien, D. (2005). *Udhëzues i shkurtër i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut*. Tiranë: GENT GRAFIK.
- Gruda, Z. (2001). *Mbrojtja ndërkombëtare e të drejtave të njeriut – II*. Prishtinë: RILINDJA.
- Gruda, Z. (2013). *E drejta ndërkombëtare publike*. Prishtinë: CIP.
- Janis, M. & Kay, R. & Bradley, A. (2002). *E drejta evropiane e të drejtave të njeriut*. Prishtinë: KOHA.
- Këshilli i Evropës. (2011). *Të drejtat dhe liritë në praktikë*. Strazburg.
- Krisafi, K. (2014). “E drejta ndërkombëtare dhe e drejta e brendshme në Kushtetutën e Republikës së Kosovës”, *Academe*, Vol. 3, fq: 33 – 49. Tiranë: ONUFRI.
- Martines, T. (2011). *E drejta kushtetuese*. Tiranë: UET Press.
- Novicki, M. (2001). *Gurët udhërrëfyes*. Tiranë: ARS.
- Omari, L. & Anastasi, A. (2010). *E drejta kushtetuese*. Tiranë: ABC.
- Paja, V. (2013). *Ekzekutimi i vendimeve të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut që lidhen me procedimet penale: Vështrim krahasues mbi ribapjen e procesit penal në nivel kombëtar*. Revista Shqiptare për Studime Ligjore. Vol. 5. Tiranë.
- Punim seminarik. (2002). *Të drejtat e njeriut si vlerë demokratike*. Kumanovë: ISBN.
- Puto, A. (2010). *E drejta ndërkombëtare publike*. Tiranë: DUDAJ.
- Puto, E. (2008). *E drejta kushtetuese e krabasuar*. Tiranë: UFO Press.
- Rohmer, F. & Klebes, H. (2005). *E drejta e Këshillit të Evropës*. Tiranë: GENT – GRAFIK.

Liria e qarkullimit të punonjësve dhe kufizimet e saj në BE, në këndvështrimin e GJED-së dhe Shqipëria

Dr. Blerta Aliu

Abstrakt

Punësimi dhe rregullimet ligjore që lidhen me të, gëzojnë një vëmendje të veçantë nga pikëpamja juridike. Parimisht, çdo person ka të drejtë të punojë dhe të ushtrojë profesionin që ka zgjedhur ose pranuar lirisht. Për më tepër, çdo qytetar i Bashkimit është i lirë të zgjedhë një punë, të punojë, të vendoset apo të ofrojë shërbime në çdo shtet tjetër anëtar. Për këtë arsye, BE punon drejt promovimit të një një krabu pune të kualifikuar, të trajnuar dhe të aftë për t'u përshtatur tregjeve të punës që reagojnë ndaj ndryshimeve ekonomike, me qëllim arritjen e objektivave, nëpërmjet një zonë pa kufij të brendshëm, në të cilën sigurohet lëvizja e lirë e mallrave, personave, shërbimeve dhe kapitalit. Metodologjia e punimit bazohet në metoda cilësore, kryesisht, të analizës ligjore dhe jurisprudenciale, ndërkombëtare, me qëllim aplikimin e tyre në kontekstin juridik shqiptar. Pyetja që ngrihet në këtë punim lidhet me kufizimet e lirisë së ofrimit të lirë të shërbimeve ndaj shtetasve të shteteve anëtare, por edhe jo anëtare të BE-së. Cilat janë rregullimet ligjore në këtë fushë në Shqipëri. Qarkullimi i lirë i punëmarrësve nënkupton zhdukjen e çdo diskriminimi të bazuar në shtetësi, midis punëmarrësve të shteteve anëtare përse i përket punësimin, shpërblimit dhe kushteve të tjera të punës. Me përjashtim të kufizimeve që justifikohen me arsye të rendit publik, për të aplikuar për vendet e punës të ofruara efektivisht, kufizime të tjera ndalohen. Këtu, shihet më së shumti pika e kontaktit midis statusit të shtetasit të BE-së dhe statusit të punonjësit të BE-së.

Fjalë kyç: Kontrata Ndërkombëtare e Punës, Gjykata Evropiane e Drejtësisë, Zhvendosje e Punonjësve, Direktiva